

Husnija Kamberović, *Historija porodice Alibegović - Transformacija iz begovske zemljoposjedničke u modernu građansku porodicu*, Sarajevo: Udruženje za modernu historiju, 2021, edicija Studije za historiju BiH, knjiga 9, 182. str.

Redovni profesor historije na sarajevskom Filozofskom fakultetu Husnija Kamberović, koji je ujedno i spiritus movens hiperaktivnog Udruženja za modernu historiju, objavio je zanimljivu monografiju o znamenitoj derventskoj porodici Alibegović sa intrigantnim podnaslovom - "Transformacija iz begovske zemljoposjedničke u modernu građansku porodicu". Knjiga je strukturirana u dva dijela, u prvom dijelu (str. 11 – 92) analizira se porijeklo porodice, njen uspon preko kapetanske dužnosti u Bosanskom Kobašu i definitivni dolazak u Derventu, period austrougarske uprave i uloga Alibegovića u političkom životu Dervente i Bosne i Hercegovine uopće.

U drugom dijelu (str. 81 – 179) autor se bavi biografijama pojedinih pripadnika porodice Alibegović, od rođonačelnika porodice Ali-bega, do najmlađih Alibegovića, Vedata (1960) i Samira Alibegovića (1968). Knjiga je obogaćena starim fotografijama i faksimilima pisama, novinskih članaka, zemljišnih tapija, koji su najvećim dijelom plod istraživanja autora u ličnim arhivima porodice, ali i građe Arhiva Bosne i Hercegovine, Hrvatskog državnog arhiva Zagreb, te Historijskog arhiva iz Sarajeva.

Husnija Kamberović je autor najznačajnije savremene studije o begovskom agraru "Begovski zemljišni posjedi u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1918. godine" (Hrvatski institut za povijest - Zagreb i Institut za istoriju u Sarajevu, 2003). Kamberović je u toj svojoj prerađenoj doktorskoj disertaciji obradio grunt bosanskohercegovačkih veleposjedničkih porodica: Ajanovića, Alibegovića, Bašagića, Begovića, Begzadića, Beširevića, Bipćevića, Bušatlija, Cerića, Čengića, Džinića, Đonlagića, Đumišića, Fadilpašića, Filipovića, Firdusa, Gradašćevića, Hafizadića, Hasanpašića, Hrasnica, Ibrahimbegovića, Ibrahimpašića, Idrizbegovića, Kapetanovića, Karabegovića, Krupića, Kulenovića, Ljubovića, Miralema, Mulabegovića, Muslibegovića, Pašića, Resulbegovića, Rizvanbegovića, Salihbegovića, Sulejmanpašića, Teskeredžića, Tuzlića, Uzeirbegovića i Zaimovića. Svako onaj ko se voli podičiti vlastitim begovatom i nekadašnjim sjajem i bogatstvom porodice te krenuti staru kompromitovanu i izlizanu priču o dva fijakera njegova pretka (jedan za njega, drugi tobože za njegov fes, šešir ili štap), neka prvo konsultuje Kamberovićevu studiju i nađe taj grunt u egzaktnim podacima koji su ustrojile austrijske perovođe, kako ne bi ispao jeftini hvalisavac bez ikakvog pokrića!

Kamberović se i ovom studijom pokazao sposobnim načiniti sintezu, onu što je naznačena u samom podnaslovu knjige - transformacija iz begovske zemljoposjedničke u modernu građansku porodicu, što je posebno već ranije vidljivo u autorovom zanemarenom, ali i danas vrlo aktuelnom djelu "Prema modernom društvu. Bosna i Hercegovina od 1945. do 1953. godine" (Izdavač Centar za kulturu i obrazovanje Tešanj, Tešanj 2000). Alibegovići su dosta često prezime i danas ih u Bosni i Hercegovini nalazimo u Sanskom Mostu, Visokom, Fojnici, Travniku, Gračanici, Tuzli, istoimeno rodovsko naselje, pak, postoji danas samo u općini Bugojno sa oko 450 stanovnika. Posebno brojna porodica Alibegovića nalazi se u Buturović-Polju, općina Konjic, čiji je starenik Ali-beg, sin Mehmeda, zvanog Hasanagić, mufetferrika Bosanskog divana koji je živio poslije 1786. godine (po istraživanjima Derviša Buturovića).

Vratimo se derventskim Alibegovićima, po čemu se ova porodica razdvaja u odnosu na klasični bosanski begovat?

Ne pripadaju starim vlastelinskim porodicama koje se javljaju uspostavom i jačanjem osmanske vlasti (kao npr. Kopčići, Vilići, Malkoči), nego modernijim begovskim porodicama koje su vlasništvo i uticaj izgradile obavljajući kapetanske dužnosti, slično kao i susjedni Gradašćevići u Gradačcu. Zemlja je, navode Omaha indijanci, kao voda i vjetar, nešto što se ne može prodati, taj osnovni kapital osmanske Bosne i početni kapital Alibegovići brzo prevazilaze i nadopunjavaju novim i modernijim. Prelaskom iz tvrđave Kobaš u kasabu Derventa, brzo prihvataju kapitalističku doktrinu susjedne Austrije i nalaze brže sticanje imetka u sferi trgovine, nego prostim kmetovskim davanjima i ubiranjem zemljišnih renti, što ih čini generatorima razvitka Dervente i cijelog kraja. To je i razumljivo jer upravo krajevi Bosanske Posavine - Dubica, Gradiška, Derventa, a pogotovo Gradačac i Brčko, daleko prednjače u trgovinskim kontaktima sa susjedima, prije svega sa Austrijom i Ugarskom, donoseći nove kapitalističke odnose, ali i nove ideje i zamisli!

Kamberović ističe dvije osnovne stvari kod Alibegovića koje su njihov specifikum - dolaskom novih vremena i oduzimanjem, tačnije otimanjem nekretnina od staro/novo jugoslavenskih vlasti, velikih zemljišnih posjeda i zgrada, Alibegovići razvijaju dvije stvari koja ih razdvaja od ostalih begovskih porodica - kultura rada (trgovina) i obrazovanje! Bez obzira na ogromne gubitke imovine, koje je mnoge begovske porodice u Bosni otjerao na prosjački štap, a njene pripadnike najčešće u alkohol, Alibegovići pokazuju ogromnu vitalnost i rijetku porodičnu snagu, uz konstantnu posvećenost radu.

Drugu kariku čini obrazovanje, deviza “prodaj imanje, kupi znanje” prisutna je dalekovido i odavno, pa je imponantan pregled svršenih škola i diploma Alibegovića od starih vremena pa sve do danas. Time Alibegovići daleko odudaraju od klasične slike opljačkanog propadajućeg bosanskog begovata koji nalazi utjehu u praznim pričama i jadikovkama o nekadašnjem bogatstvu, rad i konstantno obrazovanje učinili su derventske Alibegoviće paradigmom nove bosanske i bošnjačke elite i inteligencije.

Habent sua fata libelli - knjige imaju svoju sudbinu, lucidni Francis Bacon (1561 - 1625) će napisati da ne treba razmišljati poput mrava koji sakuplja i navlači stvari, niti pauka koji plete mrežu iz sopstvena tijela, nego kao pčela, jer ona sakuplja i transformiše, napravi novu vrijednost od onoga što sakupi, pa su i derventski Alibegovići na prijelazu stoljeća i dolaskom modernih vremena u Bosnu postali pčele koje stvaraju i transformišu, čime su udarili nove puteve vlastitog razvitka, ali i naroda kojem pripadaju.

Dževad Drino